

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philosophical Sciences. Vol. 2(88)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філософські науки. Вип. 2(88)

ISSN: 2663-7650

UDC 159.9

DOI 10.35433/Philosophical Sciences.2(88).2020.92-101

2020: ГІПЕРРЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ГІПЕРСИМУЛЯКР?

С. В. Куцєпал*

У статті доводиться, що 2020 рік перетворився на своєрідну точку біфуркації, що актуалізувала зміну світоглядних та аксіологічних парадигм, визначила нові моделі поведінки як людства загалом, так і окремого індивіда. Людство, що постійно жило прагненнями майбутнього та плекало значну кількість планів, починаючи від планування відпочинку на рік наперед і закінчуючи глобальними економічними та політичними прогнозами на найближчі десятиліття, несподівано усвідомило, що є лише "тут і зараз", лише сьогодні. Звичний прогнозований світ перетворився на стрічку М'юбіуса, де змішані просторово-часові рамки, адже нікого вже не дивує факт одночасного перебування у двох, а то й більше місцях – вдома та в офісі (інституті, університеті, школі тощо), при цьому вони можуть бути й просторово віддаленими, знаходитися в різних містах, або навіть країнах.

Виникає ситуація світоглядного та ідеологічного вакууму, коли звичні філософські парадигми на кшталт різноманітних "ізмів" не здатні репрезентувати реальність, що стає все більш схожою на симулякр, копію, ерзац, втрачає звичні сенси.

Мета статті – дослідити сутність світоглядної, онтологічної та аксіологічної природи сучасного соціуму та розкрити його особливості, виокремити найважливіші виклики, перед якими опинилося людство у 2020 році, показати, що привабливий образ людини-номада, що прагне постійних змін свого місцеперебування, виплеканий та розтиражований філософією постмодерну, у пандемійно-карантинній реальності 2020 року трансформується у діджиталізованого номада, простором існування та діяльності якого стає Інтернет.

Доведено, що віртуальні зв'язки та процеси перетворюються на гіперважливі та реальні, характеризуються інтенсивними світоглядними, соціальними і культурними трансформаціями.

Ключові слова: соціум, пандемія, реальність, віртуальна реальність, гіперреальність, симулякр, номад.

* Доктор філософських наук, професор
(Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого)
kutsepalsvitlana@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3804-6031

2020: HYPERREALITY OR HYPERSIMULAR

S. V. Kutsepal

The article proves that 2020 has become a kind of bifurcation point, which actualized the change of worldviews and axiological paradigms, identified new patterns of behavior of humanity both as a whole and the individual. Mankind, constantly living with the aspirations of the future and cherishing a significant number of plans, from vacation planning for the year ahead to global economic and political forecasts for the coming decades, suddenly realized that there is only "here and now", only today.

The usual predicted world has turned into a Möbius strip, where the space-time frame is mixed, because no one is surprised by the fact of simultaneous presence in two or even more places - at home and in the office (institute, university, school, etc.), and they can be and spatially remote, located in different cities or even countries. There is a situation of world outlook and ideological vacuum, when the usual philosophical paradigms such as various "-isms" are not able to represent reality, which is becoming more like a simulacrum, copy, ersatz, loses its usual meaning.

The purpose of the article is to explore the essence of the ideological, ontological and axiological nature of modern society and reveal its features, highlight the most important challenges facing humanity in 2020, show that the attractive image of a nomadic man seeking constant change of residence, nurtured and replicated postmodern, in the pandemic-quarantine reality of 2020 is transformed into a digitalized nomad, the space of existence and activity of which is the Internet.

Virtual connections and processes have been proved to become hyper-important and real, characterized by intense ideological, social and cultural transformations.

It has been argued that epidemics and pandemics have haunted humanity throughout history, however, the 2020 pandemic lacks a clearly defined spatial continuum, it is not localized in a separate area. The threat of a modern pandemic is universal, no single country will be able to counter it on its own, both efforts and resources must be plucked up to fight the disease. Situations of global chaos and despair can be prevented by the combined efforts of countries, peoples and certain groups of the population. A person is now required endurance, discipline and self-discipline, sensitivity to others. This will help build new social connections and create a picture of the world that corresponds to the realities of quarantine.

Keywords: society, pandemic, reality, virtual reality, hyperreality, simulacrum, nomad.

Постановка проблеми. Зазвичай точкою відліку найрізноманітніших змін та перспектив життєдіяльності суспільства та людини прийнято вважати початок століття або початок тисячоліття. Саме тому людство з розмахом святкувало 2000 рік, позиціонуючи його не лише як початок нового тисячоліття, а й "як рубіж, за яким позначаються втома від старих теорій та шалені спроби побудови нових"[1: 100]. Калейдоскоп образів нової ери, представлений мислителями, вражає – це і "суспільство споживання", і "інформаційне суспільство", і "віртуальне суспільство", і "діджиталізоване суспільство", "гіперсучасність", "постсучасність"

тощо. Проте, всі ці моделі суспільства нової ери базувалися на гіперіндивідуалізмі, культурі споживання, домінуванні сфери послуг над сферою виробництва, практично необмеженій мобільності, стрімкому розвитку новітніх технологій, які покликані трансформувати соціальні процеси, породити нові соціальні рухи.

Тому не дивно, що два десятиліття нової ери, коли стрімко розвивалися технології, а гаджети стали невід'ємною умовою існування людини, її особистісного та кар'єрного зростання, індивід перекладає на техніку значну частину своїх функцій, наслідком чого стає розширення когнітивних горизонтів

та особистісної автономії. Вищезазначене породжує ілюзію всемогутності технологій, і, відповідно, могутності людини, яка здатна скористатися тими безмежними можливостями, які гарантує їй технічний прогрес. Ця ейфорія самовпевненості скінчилася на початку 2020 року, коли людство усвідомило загрозу пандемії і стало зрозуміло, що ані техніка, ані статки, ані соціальний статус не можуть гарантувати безпеку.

Ступінь наукової розробленості.

Питання пандемії, її соціальних, психологічних, економічних наслідків вимагає комплексного та виваженого підходу, урахування досягнень представників медичної, соціокультурної, правової сфери. Варто прислухатися і до думки вірусологів та епідеміологів. У палітрі оцінок сучасного стану суспільства та можливих наслідків пандемії, карантину, самоізоляції домінують роль належить саме представникам медичної та психологічної галузі. Проблематика пандемії загалом та Covid-19 зокрема, її соціальні, психологічні та світоглядні наслідки репрезентована у розвідках таких вчених: Ф. Сеговія, Дж. Мур, С. Лінвіль, Й. Янг, В. Лі, К. Жанг, А. Жанг, Т. Чонг, Й. Ксянг, А. Гаврилюк, В. Годд, С. Робинсон, С. Погорски, С. Гали, П. Ареан, К. Холгрэн, Дж. Джордан, М. Мануель, Дж. Кукор, Б. Фармер, С. Бедов, Н. Джаксик, М. Яковлевич, І. Яковлевич.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті.

Недостатність висвітлення зазначеної проблематики у соціально-філософському аспекті актуалізує тему репрезентованої розвідки. Особливої уваги потребує дослідження світоглядних трансформацій особистості, яка потрапляє в рамки карантинних обмежень, а тому змушена

відмовлятися від звичної моделі життя, від планів на майбутнє, зосереджуючись на ситуації виживання "тут і зараз".

Мета статті – дослідити сутність світоглядної, онтологічної та аксіологічної природи сучасного соціуму та розкрити його особливості, виокремити найважливіші виклики, перед якими опинилося людство у 2020 році, довести, що привабливий образ людини-номада, котрий прагне постійних змін свого місцеперебування, виплеканий та розтиражований філософією постмодерну, у пандемійно-карантинній реальності 2020 трансформується у діджиталізованого номада, простором існування та діяльності якого стає Інтернет.

Результати і дискусія. Якщо у ХХ ст. людство не лише почало підкорювати космос, винайшло ядерну зброю, створило безліч вагомих відкриттів, а й переключило фокус уваги на себе, точніше – на модифікацію себе [2: 132], то ХХІ століття – це ера стрімкого розвитку техніки та технології, адже різноманітні гаджети, без яких вже не можливо уявити сучасну людину, не лише суттєво покращили її життя (з цим не варто сперечатися), проте мали й певні негативні наслідки. Достатньо пригадати тотальне захоплення селфі та прагнення "виставити" у соціальні мережі найрізноманітніші моменти приватного життя (від готелю, в якому відпочиває людина, чи театру, який вона відвідала, до страв, які споживала на сніданок чи вечерю). Змінюється роль речей у соціальному житті, останні вже оцінюються крізь призму моди та престижу, тоді як утилітарне значення речей відходить на другий план, тобто знакова сторона споживання домінує над інструментальною функцією речі. Відбувається процес загальної комерціалізації, коли все

перетворюється на товар, набуває статусу самостійної вартості.

Особливе значення при цьому має оформлення, "подача", дизайн товару, оскільки оригінально запакований продукт суттєво відрізняється від маси собі подібних, локалізується та отримує додаткове значення. Оригінальна дизайнерська подача товару детермінує рекламну компанію по його "просуванню" до споживача, одночасно стає основою символічного споживання.

Вищенаведене пояснює, чому сучасний стан суспільства часто визначають як "суспільство споживання", головним міфом якого є "міф володіння", коли, придбавши певну річ або товар, людина гарантовано стане щасливішою, суттєво підвищить або в котре підтвердить свій соціальний статус, тобто речі постають медіаторами соціальних інтерацій.

Пересічна людина сьогодні існує в символічному топосі реклами, активно споживає нав'язані рекламою нові смислові зв'язки та щиро вважає себе дієвим агентом споживання, не помічаючи того, що всі її дії вже завчасно запрограмовані знаково-символічним впливом реклами, вдалим використанням маркетингових технологій, що визначає нові поведінкові патерни, зваблює певними цінностями, формує специфічні норми споживання товарів та послуг. Зазначена тенденція проявляється й у функціонуванні фармацевтичного ринку, де послуги та товари, пропоновані відповідними рекламними дискурсами, не лише сприймаються індивідом, а й підлаштовуються, модифікуються ним відповідно до власних потреб та уподобань.

Наслідком цього стає нівелювання дихотомії публічного та приватного життя людини, розмивання кордонів між реальною та віртуальною

ідентичністю. "Нові технології виявляють нерозкриті до цього часу пластичність людського тіла, піддають сумніву біологічну передвизначеність статі, і змушують переосмислити, що ми вважаємо межами людського у світі не-людського" [2: 135]. Людство тішиться думкою про можливість перемоги над старістю та смертю, подолання кінечності людського буття завдяки розвитку технологій та інноваціям у медичній галузі.

2020 рік кардинально змінює ситуацію: звичний світ у вимірі "минуле-теперішне-майбутнє" перестає існувати, вже немає впевненості у щасливому майбутньому. Більш того, саме майбутнє стає проблематичним, оскільки людство усвідомлює, що існує реальна зовнішня загроза смертельної інфекційної хвороби, якій потрібно протистояти разом. Найстрашнішим стає розуміння небезпеки швидкого поширення епідемії саме внаслідок того, що вважалося безперечним досягненням останніх років – мобільності, розвитку технологій, масового споживання послуг та товарів, прозорості кордонів. Епідемія коронавірусу (Covid-19) розкрила ще один наслідок глобалізації – стрімке розповсюдження захворювання, завадити якому не можуть ні просторові кордони, ні часові. Більш того, стало очевидно, що для зменшення швидкості та ареалу розповсюдження захворювання необхідна міжнародна координація, співпраця держав та урядів [3].

Кардинальних змін потребує як соціальна сфера загалом, так і поведінка кожної родини і окремого індивіда, адже "вірус, що розповсюджується світом (Covid-19), закликає нас приборкати суто людські та еволюційно запрограмовані імпульси для соціальних інтерацій: бачити наших друзів, збиратися разом або

торкатися один одного" [4: 36]. Це особливо гостро проявилось навесні 2020 р., коли більшість європейських країн оголосили тотальний карантин і громадяни позбавилися можливості реального спілкування з рідними, друзями, колегами по роботі, одногрупниками чи однокласниками. Звісно, спасінням стали гаджети, завдяки яким підтримувався зв'язок, проте, це більшою мірою все ж був симулякр комунікації, позбавлений тактильно-чуттєвих проявів.

Карантинні обмеження, ситуація самоізоляції, лавина інформації ЗМІ зі щоденними цифрами захворілих та померлих від коронавірусу, розрив звичних соціальних та (у багатьох випадках) родинних зв'язків, втрата звичних форм відпочинку, недоступність спортивних закладів і закладів сфери обслуговування суттєво вплинули як на стан окремих індивідів, так і на стан суспільства загалом, що порушило його стабільний стан. "Динамічна рівновага в суспільстві забезпечується за рахунок світогляду суб'єктів, що формується у соціальному просторі, якій включає соціальну групу та соціальну взаємодію. Соціальна структура надає людині відчуття свого місця у соціумі, а в процесі соціальної взаємодії встановлюються норми, цінності та соціальні установки. Соціальний простір і світогляд суб'єктів взаємопов'язані та взаємозалежні. Світогляд формується у соціальному просторі, а потім через дії суб'єкта з реалізації соціального інтересу повертається у соціальний простір (П. Бергер, Т. Луман)" [4: 38].

У суспільстві різко збільшується "градус тривожності", люди бояться не лише і не стільки за себе, скільки за своїх рідних – людей старшого покоління, які автоматично потрапляють у групу ризику внаслідок значної кількості хронічних захворювань, дітей, які не усвідомлюють всієї повноти

небезпеки захворювання, а тому часто нехтують запобіжними мірама, родичів-медиків, що знаходяться у самому епіцентрі небезпеки. Збільшення рівня тривожності в суспільстві актуалізує проблему надання психологічної допомоги, проте, далеко не кожна людина визнає необхідність звернення саме до фахівця-психолога або психотерапевта, натомість шукаючи розраду і пораду у соціальних мережах. Інформація стосовно захворювання на Covid-19, якою переповнені соціальні мережі, ще більше лякає пересічну людину, закладаючи своєрідну "деструктивну програму" перебігу подій.

У той же час у суспільстві спостерігається значна кількість так званих "корона скептиків", які спочатку категорично заперечували сам факт існування пандемії (характерний приклад – це розтиражований меседж у соцмережах "Чи є серед Ваших знайомих хтось, хто захворів на Covid-19? Чи є такі серед знайомих Ваших знайомих?"), тепер риторика змінилася, в існуванні пандемії та її масштабах вже неможливо сумніватися, тому черговий аргумент – порівняння кількості смертей від Covid-19 та інших захворювань (онкологічних, серцево-судинних, сезонних інфекційних тощо). Такі настрої та висловлювання не додають впевненості пересічному члену суспільства, сприяють збільшенню тривоги та психологічного напруження.

Соціальна ізоляція стала суворим випробуванням для всього суспільства. Проте особливо вразливими виявилися люди похилого віку, які не завжди вдало справляються з сучасними гаджетами, а деякі з них взагалі не мають таких, не користуються мережею Інтернет, тому опинилися без підтримки рідних та друзів,

змушені були обірвати соціальні зв'язки, що сприяло збільшенню депресії та тривоги [5; 6; 7]. Хоча, як зауважив французький мислитель А. Бадью, так звані "соціальні мережі" не раз демонстрували, що вони є першими – крім того, що на даний момент вони збагачують найбільших мільйонерів – розсадниками чванливого розумового паралічу, неконтрольованих чуток, відкриття допотопних "інновацій", якщо не замшілого мракобісся.

Реалією 2020 року стає карантин – розділення та обмеження пересування людей, які могли бути інфікованими, з метою виявлення наявності у них хвороби. Новацією нинішньої осені в Україні є так званий "карантин вихідного дня", соціальне сприйняття якого коливається від розуміння необхідності та важливості запровадження до категоричного несприйняття, що супроводжується відкритими протестами. Аргументами протестуючих є економічні наслідки введення карантину вихідного дня, суттєві втрати для малого та середнього бізнесу, відсутність державної підтримки підприємців, які змушені дотримуватися такого виду карантину, втрачаючи до 60% доходів. Проте, у будь-якому випадку, запровадження карантину знижує ризик зараження інших людей, дозволяє знизити навантаження на лікувальні заклади.

Варто розуміти, що карантин відрізняється від ізоляції, проте все одно є неприємним соціальним досвідом. Позбавившись можливості реальної комунікації та родинної взаємодії, люди похилого віку втратили можливість вести звичний спосіб життя, пережили руйнування традиційної картини світу, знайомі та звичні сенси перетворилися на нонсенси. Зазначимо, що, хоча пенсіонери й позбавляються можливості звичної взаємодії та

комунікації, проте, на відміну від підприємців, мають стабільний дохід у вигляді пенсії (розмір останньої зараз обговорювати не будемо). Окрім того, представники старшого покоління зазвичай більше прислухаються до вимог влади і суворіше дотримуються норм карантину, тому й не дивно, що частіше можна зустріти молодь без захисних засобів, ніж людей похилого віку.

У період пандемії та карантину суттєво загострюються фінансово-економічні проблеми, реальністю стає втрата роботи та стабільного заробітку, страх за своє фінансове майбутнє, пригнічений психологічно-емоційний стан. Багатьом довелося терміново опанувати нові методи та форми роботи, наприклад, перейти від реального спілкування з учнями чи студентами у шкільних або університетських аудиторіях до дистанційної форми навчання. Навіть ті групи населення, що не втратили роботи, мають змогу безпосередньо спілкуватися з родиною і змогли швидко пристосуватися до нових умов, відчують тривогу від дестабілізації діяльності соціальних установ, переживають так зване "колективне горе" [8].

Початок розповсюдження хвороби характеризувався й негативним, агресивним ставленням до тих, хто захворів або повертався з районів, уражених хворобою. Їх стигматизували, боялися і намагалися всіляко уникати. Стигматизація – давно відомий соціальний процес, проте в умовах поширення коронавірусної інфекції він набуває нових аспектів, адже стигматизуються усі, хто має хоч якесь відношення до хвороби, починаючи від родичів хворої людини і закінчуючи медичними працівниками. "Проблема стигматизації людей, що опинилися у складній життєвій ситуації, сьогодні,

в умовах глобальної пандемії, є надзвичайно актуальною. Розповсюдження захворювання, породженого вірусом COVID-19, створює безліч проблем, драматичних ситуацій, страхів та тривоги, а психологічні переслідування, стигматизація людей, що стали мішенню вірусу, суттєво ускладнюють їй без того непросту соціальну ситуацію" [9].

Страх, породжений тяжкою клінічною картиною захворювання, великою кількістю смертельних випадків, певними соціальними обмеженнями та можливістю юридичного покарання за недотримання цих обмежень, розчарування і недовіра до тих, хто мав протистояти хворобі і не справився з ситуацією, море інформації в медіа, не завжди правдивої і перевіреної – все це впливає на психологічний та соціальний настрій населення всіляко унікати. Страх, породжений тяжкою клінічною картиною захворювання [10]. Сумно й соромно згадувати, яку страшну зустріч влаштували мешканці Нових Санжар українцям, що повернулися з китайського міста Ухань навесні 2020 року.

Варто зазначити, що процесам стигматизації окремих індивідів або груп досить часто сприяють й повідомлення в засобах масової інформації, коли постійно наголошується на небезпеках та ризиках спілкування з інфікованими людьми та їхнім найближчим оточенням. Згадаймо, яка істерія вирувала у соціальних мережах навесні 2020 року, коли фіксувалися ще поодинокі випадки захворювання, а "сарафанне радіо" розповсюджувало інформацію про місце проживання або місцезнаходження людини, що захворіла і існувала реальна загроза своєрідного "хрестового походу" з метою позбавлення від небезпечного сусідства.

Пандемія 2020 змусила людство по-новому сприйняти професію лікаря, медика, зрозуміти соціальну роль тих, хто кожного дня рятує життя інших іноді навіть ціною власного. Навесні 2020 соціальні мережі вражали користувачів фотографіями медичних працівників, які змушені були годинами перебувати у захисних засобах і в спеку, і в холод, через кожні шість годин знову заходити в палати інфікованих і рятувати життя інших. В умовах, коли лікарів не вистачає, суттєво збільшується соціальна роль медичних сестер, які знаходяться біля хворих, від їхньої майстерності та людяності також суттєво залежить і психологічний стан пацієнта, і емоційний стан родичів.

Перемогти страшний вірус можна лише об'єднанням, а не стигматизацією та ворожим ставленням до тих, хто захворів. На жаль, сьогодні особливо помітним став дефіцит людяності, взаємодопомоги та підтримки. "Без глобальної солідарності, емпатії, співробітництва та єдності на усіх рівнях, людство отримає поразку у боротьбі з пандемією, стане її жертвою" [11]. У цьому контексті особливого значення набуває діяльність волонтерів та різноманітних благодійних організацій та фондів, яким завдячують життям сотні людей. Неможливо переоцінити важливість зусиль волонтерів та представників благодійних фондів і організацій у забезпеченні українських медиків засобами особистого захисту, а лікарень – медичним обладнанням. Варто згадати і про соціальну ініціативу українських підприємців, які забезпечували лікарів безкоштовним харчуванням весною 2020 року, митців, які влаштовували концерти біля лікарень на підтримку медиків і людей, що боролися з хворобою.

Звісно, епідемії та пандемії переслідують людство протягом всієї історії. Але пандемія 2020 року позбавлена чітко визначеного просторового континууму, вона не локалізується на окремій території. Загроза сучасної пандемії універсальна, жодна окремо взята країна не зможе самостійно їй протистояти, необхідно об'єднувати зусилля та ресурси для боротьби з хворобою. Запобігти ситуації всесвітнього хаосу та розпачу можна об'єднаними зусиллями країн, народів, окремих груп населення. Від людини зараз вимагається витримка, дисципліна та самодисципліна, чуйність у ставленні до ближнього. Це допоможе вибудувати нові соціальні зв'язки та сформувати картину світу, що відповідає карантинним реаліям.

Висновки та перспективи дослідження. За всіма прикметами 2020 рік мав стати щасливим, людство зустрічало його сповнене планів та надій. Але вже перші місяці 2020 року показали не райдужні перспективи. Кризь страхітливий серпанок карантинних реалій інакше стало сприйматися як соціальне, так й індивідуальне буття людини. Звичні сенси та образи знівельовалися, трансформувалися або й взагалі зникли. Впевненість у могутності науки і спроможності перемогти коронавірус швидкими темпами змінилася глибоким екзистенційним розпачем та страхом за власне життя, життя близьких. У цей жахливий мікс тривоги, депресії, відчаю додався ще один інгредієнт – економічна нестабільність, можливість втрати роботи і відповідно, засобів до існування. Реальність поступилась місцем симулякрам такими ж швидкими темпами, як людство перекочувало в онлайн, як відкрилися віртуальні офіси, а школярі та студенти перейшли на дистанційну форму навчання. Віртуальна реальність, соціальні мережі,

різноманітні чати стали більш безпечним прихистком для людини, ніж реальні вулиці та парки.

Значна роль сьогодні належить засобам масової інформації, адже в ситуації карантинних обмежень людина змушена більше часу проводити біля телевізора або у соціальних мережах., постійно перебувати у стані "інформаційного пресінгу". Від "тональності" меседжів, які створюють та репрезентують засоби масової інформації, залежить психологічний клімат суспільства. Домінування лише негативного контенту новин сприяє поглибленню стану тривоги та невизначеності, загрожує розвитком депресивних настроїв суспільства та прагненню знайти і покарати винних у розповсюдженні хвороби, тоді як обнадійливі новини сприяють зменшенню соціальної напруги.

Наостанок підкреслимо, що одним із основних "уроків" 2020 року має стати усвідомлення необхідності об'єднання зусиль держав та народів, оскільки надія на те, що закриті кордони можуть вберегти від розповсюдження хвороби виявилася марною. Навіть якщо буде створена вакцина, здатна перемогти Covid-19, вакцинація населення окремо взятої країни не забезпечить подолання небезпеки, тому розвинені країни мають допомогти тим країнам, де рівень економіки значно нижчий. Звісно, все це закінчиться, проте людство вже ніколи не буде таким, яким воно зустрічало 2020 рік.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлов А. *Образы современности в XXI веке: автомодернизм* // *Философские науки*. 2018. 10. С. 97–113. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://doi.org/10.30727/0235-1188-2018-10-97-113> (дата обращения: 18.08.2020).

2. Криман А. Идея постчеловека: сравнительный анализ трансгуманизма и постгуманизма // *Философские науки*. 2019. 62 (4), С. 132–147. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://doi.org/10.30727/0235-1188-2019-62-4-132-147> (дата обращения: 18.08.2020).

3. Segovia F., Moore J., Linnville S., Hoyt R. Optimism predicts positive health in repatriated prisoners of war // *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. 2015. 7 (3), P. 222–228.

4. Федосенко Е. Жизнь после карантина: психология смыслов и коронавирус Covid-19 // *Психологические проблемы смысла жизни и акме*, 2020, С. 34–47.

5. Yang Y., Li W., Zhang Q., Zhang L., Cheung T., Xiang Y.-T. Mental health services for older adults in China during the COVID-19 outbreak // *Lancet Psychiatry*. 2020. 7 (4), P. 19.

6. Hawryluck L., Gold W., Robinson S., Pogorski S., Galea S., Styra R. SARS control and psychological effects of quarantine, Toronto, Canada // *Emerg Infect Dis*. 2004. 10, P. 1206–1212.

7. Arean P., Hallgren K., Jordan J. The use and effectiveness of mobile apps for depression: results from a fully remote clinical trial // *J Med Internet Res*. 2016. 18 (12), 330 p.

8. Manuell M-E., Cukor J. Mother Nature versus human nature: public compliance with evacuation and quarantine. *Disasters*. 2011.

9. Туркулец С., Туркулец А., Листопадова Е., Сокольская М. Социальная стигматизация в период пандемии // *Социодинамика*. 2020. 5. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=32945 (дата обращения: 18.08.2020).

10. Farmer B. The COVID-19 mental

health crisis: expect depression, anxiety and stress disorder, researchers warn // *The Telegraph*. 2020.

11. Jakovljevic M., Bjedov S., Jaksic N., Jakovljevic I. COVID-19 Pandemia and public and global mental health from the perspective of global health security // *Psychiatria Danubina*. 2020. Vol. 32 (1). P. 6–14.

REFERENCES

(TRANSLATED&TRANSLITERATED)

1. Pavlov A. (2018). *Obrazy sovremennosti v XXI veke: avtomodernizm* [Images of modernity in the XXI century: auto modernism]. *Filosofskie nauki*, (10), 97–113. Retrieved from: <https://doi.org/10.30727/0235-1188-2018-10-97-113> (last accessed: 18.08.2020) (in Russian).

2. Kryman A. (2019). *Ideya postchloveka: sravnitel'nyj analiz transgumanizma i postgumanizma* [The Posthuman Idea: A Comparative Analysis of Transhumanism and Posthumanism]. *Filosofskie nauki*, 62 (4), 132–147. Retrieved from: <https://doi.org/10.30727/0235-1188-2019-62-4-132-147> (last accessed: 18.08.2020) (in Russian).

3. Segovia F., Moore J., Linnville S., Hoyt R. (2015). Optimism predicts positive health in repatriated prisoners of war. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 7 (3), 222–228 (in English).

4. Fedosenko E. (2020). *Zhyzn' posle karantina: psikhoholia smyslov i koronavirus Covid-19* [Life after quarantine: psychology of meanings and coronavirus Covid-19]. *Psykholohycheskye problemy smysla zhyzny y akme*, 2020, 34-47 (in Russian).

5. Yang Y., Li W., Zhang Q., Zhang L., Cheung T., Xiang Y.-T. (2020). Mental health services for older adults in China during the COVID-19 outbreak. *Lancet Psychiatry*, 7 (4), 19 (in English).

6. Hawryluck L, Gold WL, Robinson S, Pogorski S, Galea S, Styra R. (2004) SARS control and psychological effects of quarantine, Toronto, Canada. *Emerg Infect Dis*, 10, 1206–1212 (in English).

7. Arean P., Hallgren K., Jordan J. (2016) The use and effectiveness of mobile apps for depression: results from a fully remote clinical trial. *J Med Internet Res*, 18 (12), 330 (in English).

8. Manuell M-E., Cukor J. (2011). Mother Nature versus human nature: public compliance with evacuation and quarantine. *Disasters* (in English).

9. Turkulets S., Turkulets A., Lystopadova E., Sokol'skaya M. (2020). Sotsial'naya stigmatizatsiya v period

pandemii [Social stigma during a pandemic]. *Sotsyodynamika*, 5. Retrieved from: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=32945 (last accessed: 18.08.2020) (in Russian).

10. Farmer B. (2020). The COVID-19 mental health crisis: expect depression, anxiety and stress disorder, researchers warn. *The Telegraph* (in English).

11. Jakovljevic M., Bjedov S., Jaksic N., Jakovljevic I., (2020). COVID-19 Pandemia and public and global mental health from the perspective of global health security. *Psychiatria Danubina*, 32 (1), 6–14 (in English).

Receive: August 28, 2020
Accepted: October 02, 2020